

ŠIUOLAIKINIŲ LITERATŪRINIŲ PASAKŲ REIKŠMĖ UGDANT ANKSTYVOJO AMŽIAUS VAIKŲ KALBINIUS ĮGŪDŽIUS

Bernadeta Garmutė – Gaulienė,

Deimantė Karalė (vadovas)

Kauno kolegija, Menų ir ugdymo fakultetas, Pedagogikos katedra

Tyrimo tikslas. Atskleisti šiuolaikinių literatūrinių pasakų reikšmę ugdant ankstyvojo amžiaus vaikų kalbinius įgūdžius.

Reikšminiai žodžiai: ankstyvasis amžius, įgūdžiai, literatūrinė pasaka, tekstas

Tyrimo metodai. mokslinės literatūros analizė, kurios tikslas atskleisti šiuolaikinių literatūrinių pasakų reikšmę ugdant ankstyvojo amžiaus vaikų kalbinius įgūdžius.

Išvados. Kalba - tai svarbiausia tarpusavio bendravimo priemonė. Jos raida prasideda nuo to momento, kai vaikas geba girdėti, ir tai tęsiasi jam gimus. Pirmaisiais trejais vaiko gyvenimo metais jo kalba vystosi sparčiausiai, jau trečiųjų metų pabaigoje vaikas gali būti sukaupęs iki 1000 žodžių. Žodynui augti svarbi yra vaiką supanti aplinka, šeima, bendruomenė, kurioje vaikas auga. Kuo vaiko edukacinė aplinka palankesnė kalbos lavinimui, tuo spartesnis vaiko kalbos raidos vystymasis.

Šiuolaikinė literatūrinė pasaka, kuri yra turtinga iliustracijomis, pagal amžių pritaikytu žodynu turi svarbią reikšmę vaiko kalbiniam įgūdžiams vystytis. Matant knygos tekstą vaikas atranda rašto ženklus, skaitymo būdą. Pasakos sekimas, skaitymas, kūrimas, vaidyba ugdo sakytinę, rašytinę bei meninę sritis. Literatūrinės šiuolaikinės pasakos lavina empatiškumo jausmą ir sustiprina ryšius tarp vaiko ir suaugusiojo, bei atvirškščiai. Šios pasakos vaikui padeda suprasti nesuprantamus dalykus, ugdo gebėjimą klausytis kito asmens, lavina kūrybiškumą, vaizduotę. Taip pat skatina pažinti gamtos reiškinius, gyvūnus, spalvas, savo kūną, ugdomos vaiko tam tikros elgesio normos ir estetinis skonis. Elektroninė knyga taip pat turi ugdomąją vertę. Šių laikų vaikai labai aktyvūs, turi tam tikrų bruožų, į kuriuos atkreipus dėmesį suaugusiam asmeniui yra lengviau ugdyti reikiamas kompetencijas, kurios apima įvairias gyvenimo sritis.

Šiuolaikinės literatūrinės pasakos panaudojimo strategijų yra daug - tik suaugusiajam reikia pasitelkti kūrybiškumą. Skaitymas ir emocijų raiška, kurias išreiškia skaitantis asmuo, skatina vaiko susidomėjimą klausytis skaitomos pasakos. Pasitelkus iliustraciją vaikas gali pats kurti savo istoriją, taip komunikuodamas su aplinkiniais. Įtraukus menines veiklas – dramą, muziką ir dailę – suteikiama galimybė identifikuoti save pasakoje ir tapti visaverčiu pasakos kūrėju.

Originalumas ir / arba praktinis reikšmingumas. Ši tema reikšminga tuo, kad daugelyje tyrimų ir straipsnių aprašomos tradicinės lietuvių liaudies pasakos. Tai mūsų paveldas. Šiuolaikinė literatūrinė pasaka yra tarsi fone jų. Mažai kalbama apie šiuolaikinių literatūrinių pasakų įvairovę, ugdomąjį poveikį vaikui, jo kalbai ir pačiam suaugusiajam. Taip pat suaugusiajam yra svarbu tinkamai pasirinkti šiuolaikinę literatūrinę pasaką. Ikimokyklinio ugdymo praktikoje, kaip ne keista, taip pat yra didesnis dėmesys skiriamas tradicinei liaudies pasakai. Šiuolaikinė literatūrinė pasaka - tai šaltinis ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymui, bendravimui, kūrybai, minčių raiškai, ji ugdo gebėjimus, kaip elgtis tam tikroje situacijoje. Šios pasakos geba parodyti, kad maži, kartais nereikšmingi dalykai gali būti labai svarbūs ir reikalingi. Šiuolaikinėje literatūrinėje pasakoje yra daugiau aprašomi personažų jausmai, geri darbai, nėra gąsdinančių epizodų kaip tradicinėse pasakose. Kalbat apie šiuolaikines paskas, jos turi spalvingas ir prasmingas iliustracijas, kurių dėka vaikas įtraukiamas į pasakų pasaulį, žaismingi paveikslėliai skatina vaiką kalbėti ir reikšti mintis, ugdo vaizduotę.

UŽSIENIO RAŠYTOJŲ ŠIUOLAIKINIŲ LITERATŪRINIŲ PASAKŲ REIKŠMĖ ANKSTYVOJO AMŽIAUS VAIKAMS

1. Per šias pasakas lavinami tarpusavio santykiai;
2. Ugdomas saugumo jausmas;
3. Skatinamas pažinimas, tyrinėjimas, atradimas;
4. Ugdomos dvasinės vertybės;
5. Pasaka padeda atrasti tam tikrus problemų sprendimo būdus;
6. Ugdomas estetiškas skonis;
7. Ugdomas savivertės jausmas;
8. Ugdomi kalbiniai gebėjimai, žodyno plėtimas;
9. Lavinama klausia;
10. Ugdomas gebėjimas išklausti kūrinio iki galo;
11. Lavinama atmintis;
12. Lavinama emocijų suvokimas bei jų raiška.

Literatūrinių pasakų pavyzdžiai

1. Giorgio Volpe ir Paolo Proietti "Prieš užmiegam" (2020); 2. Heidi ir Daniel Hovarth "Namai ten kur gyvena mano širdis" (2020); 3. Rachel Bright ir Jim Field "Pasiūka vovenskai" (2020); 4. IzzyDown, Galvix ir NceyArmo "Tėtis mane myli" (2020); 5. Nicola Kinnear "Šiši! Tytu! Kaip žvėreliai molėtai klausyti" (2020) ir "Kaip kitkas molėtai drajos" (2019); 6. Peta Bartikova ir Martin Sojka "Avilys" (2019); 7. Dandi Daley Mackall ir Marta Alvarez Miguens "Mažasis ančiukas" (2017); 8. Paolo Mancini ir Luca de Leone, Silvia Forzani "Atvirkstis sužinok Ačiū ir pralau" (2019).

LIETUVIŲ RAŠYTOJŲ ŠIUOLAIKINIŲ LITERATŪRINIŲ PASAKŲ REIKŠMĖ ANKSTYVOJO AMŽIAUS VAIKAMS

1. Pasaka skatina vaizduotės lavinimą;
2. Pasaka skatina atrasti, pažinti, tyrinėti;
3. Pasaka padeda atrasti problemų sprendimą;
4. Pasaka lavinama sakinę kalbą;
5. Per pasaką ugdomos emocijos;
6. Ugdoma savireguliacija ir savikontrolė;
7. Lavinama smulkioji motorika;
8. Lavinama klausia;
9. Lavinamas estetiškas skonis;
10. Stiprinami tarpusavio santykiai tarp bendraamžių ir suaugusio asmens;
11. Ugdomi aktoriniai gebėjimai, meninė raiška, gebėjimas įsikūnyti į personažą;
12. Ugdomos dvasinės vertybės.

Literatūrinių pasakų pavyzdžiai

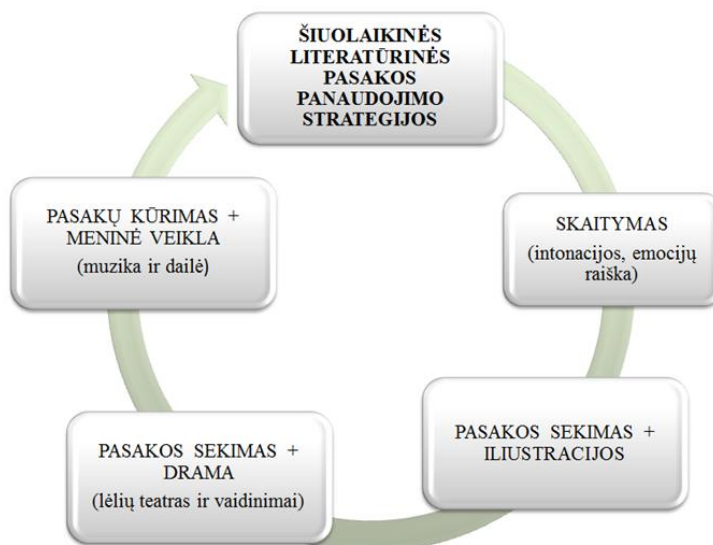
1. Marius Marcinkevičius ir Agnė Nanana "Kaip pelėdžiukas iš namų pabėgo" (2020); 2. Salemonas Paltonavičius ir Marija Šmirnovienė "Kaip mišga gyvūnai" (2020); 3. Rasa Dmechovolaitienė ir Gintaras Jocius "Skruzdėlinis Vėžimukas" (2019); 4. Rūta Kazlauskienė ir Vytautas Tautkovičius "Drakonoško Jono nuotykių - Kaip nugalėti drakonėlį" (2019); 5. Marius Marcinkevičius ir Lina Dūdaitė "Sivūnas" (2018); 6. Evidina Dacienė ir Auksa Kūdaitė "Laimė yra Lapė" (2016); 7. Dalia Vaiscavičienė ir Ingrida Umbrasienė "Dainuoj Žuikas, dainuoj Lapė" (2004); 8. Lina Zūtaitė vienos Kakšė, Makė knygelės

XXI a. LITERATŪRINIŲ PASAKŲ REIKŠMĖ ANKSTYVOJO AMŽIAUS VAIKO RAIDAI

1. Girdimo teksto iškodavimas į vaizdinius - vaizduotės lavinimas, identifikacija ir įžvalgos patyrimas;
2. Psichinių procesų įjungimas - regimųjų, girdimųjų, atminties;
3. Emocinių reakcijų įjungimas - užuojauta, džiaugsmas, simpatija, antipatija, baimė, nuojauta, laukimas;
4. Atrandamas pažinimo džiaugsmas (rašto, gyvūnų, gamtos, jausmų, žodyno plėtimas);
5. Lavina sakinę kalbą (vaiko pasakojimas pagal iliustracijas, komentarai po pasakos sekimo, pokalbis su vaiku);
6. Atranda situacinėse problemose tinkamus sprendimo būdus;
7. Sustiprina tarpusavio santykius (tiek su suaugusiuoju tiek su bendraamžiais);
8. Atranda tam tikras elgesio normas ir taiko kasdieniniame gyvenime;
9. Ugdome meninę raišką (vaidinimuose, gali įsikūnyti į jam patikusį vaidmenį, kurti meninius kūrinius);
10. Ugdomos dvasinės vertybės.

1 pav. XXI a. Literatūrinių pasakų reikšmė ankstyvojo amžius vaiko raidai bei naujausios literatūros rekomendacijos šiam amžiui tarpšniui.

Sudaryta darbo autorės pagal Valantiną V. (2013) ir Isabell R.T (2002), Savickytę K.(2018); Šmitienę G., Klanienę I., Pavalkytę – Vasiliauskienę G. (2020).

2 pav. Šiuolaikinės literatūrinės pasakos naudojimo strategijos

Sudaryta darbo autorės pagal Isabell R.T. (2002), Grigorjeva V. (2019).